

Головко К.М.

аспірант

ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження цифровізації адміністративних процедур в Україні зумовлена масштабною трансформацією публічного управління в умовах інформаційного суспільства та повномасштабної війни, що каталізує потребу в більш доступних, ефективних і прозорих державних послугах. Розвиток електронного урядування, державних електронних реєстрів, систем «Дія» та інших цифрових інструментів став одним з ключових напрямів реалізації стратегії цифрової трансформації України, а також зобов'язань щодо євроінтеграції та імплементації європейських стандартів.

Водночас процес цифровізації адміністративних процедур супроводжується низкою правових викликів. Серед них – фрагментація нормативного регулювання, відсутність єдиного законодавчого підходу до визначення адміністративних процедур в електронній формі, ризики порушення прав людини (особливо у сфері захисту персональних даних та інформаційної безпеки), а також проблеми забезпечення доступності цифрових сервісів для соціально вразливих груп. Нерівномірність цифрової спроможності органів публічної адміністрації на місцевому рівні також створює додаткові виклики для реалізації конституційного права на звернення та отримання адміністративних послуг.

У сучасних умовах інтеграції України до Європейського Союзу актуальним стає завдання гармонізації національного законодавства з європейськими підходами до

цифровізації адміністративних процедур. Це передбачає не лише технічну модернізацію процесів, а й формування чітких правових рамок для регулювання електронної взаємодії органів публічної влади з громадянами та бізнесом.

Отже, дослідження правових аспектів цифровізації адміністративних процедур, виявлення основних проблем та визначення напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання є необхідною передумовою для побудови сучасної, ефективної та людиноцентричної системи публічної адміністрації в Україні.

Метою статті є комплексний правовий аналіз процесу цифровізації адміністративних процедур в Україні, визначення основних правових викликів, що супроводжують цей процес, а також обґрунтування перспектив і напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання з урахуванням європейських стандартів та потреб національної адміністративної реформи.

Аналіз наукових публікацій. Проблематика цифровізації публічного управління та адміністративних процедур останніми роками привертає значну увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників. У науковій літературі питання цифровізації розглядається як невід'ємна складова адміністративної реформи, інструмент забезпечення відкритості та підзвітності влади, а також важлива умова реалізації прав людини у відносинах з органами публічної адміністрації.

В Україні наукові підходи до дослідження цифровізації адміністративних процедур розвиваються у площині адміністративного, інформаційного та конституційного права. Зокрема, у працях О. Бандурки, Н. Біленчук, Ю. Кольцова, О. Костюка, Т. Рабінович, Ю. Волошиної розглядаються теоретико-правові засади електронного урядування та адміністративних процедур. Значну увагу приділено формуванню електронної взаємодії між державою та громадянами, правовим аспектам електронної ідентифікації, захисту персональних даних та інформаційної безпеки (О. Гришук, І. Петрова, Д. Лук'яненко).

У контексті адміністративного процесу досліджуються проблеми стандартизації та уніфікації процедур (В. Бевзенко, С. Ківалов, С. Серьогін), однак питання правової природи саме цифрових адміністративних процедур, їх ознак і правового статусу в українському законодавстві поки що залишаються фрагментарно опрацьованими. Окремі аспекти, пов'язані з електронною формою адміністративних актів, адміністративними договорами в цифровій формі, розглядаються переважно у працях, присвячених загальним проблемам адміністративного права.

Зарубіжна наукова думка характеризується більш розвиненою традицією дослідження електронного урядування та цифрових адміністративних процедур. У європейських дослідженнях (J. Jans, F. Franch, J. Scholl, C. Hood, J. Bannister) акцент зроблено на питаннях юридичної визначеності, прозорості, доступності адміністративних процедур в електронному форматі, взаємодії між різними рівнями влади, а також на забезпеченні прав людини у цифровому адміністративному процесі. Значний інтерес становлять дослідження концепції «digital by default» та «once-only principle» як стратегічних напрямів розвитку адміністративних процедур у країнах ЄС.

Попри наявність значного масиву публікацій, в українській правовій науці бракує комплексного дослідження, що системно висвітлювало б правову природу цифрові-

зації адміністративних процедур, окреслювало б їх основні ознаки та межі правового регулювання з урахуванням міжнародного досвіду, а також формулювало б пропозиції щодо вдосконалення законодавства України. Це зумовлює необхідність продовження наукових пошуків у цій сфері, спрямованих на обґрунтування ефективної моделі правового регулювання цифрових адміністративних процедур як складової сучасного публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація адміністративних процедур є складовою ширшого процесу трансформації публічного управління в умовах інформаційного суспільства. У сучасній юридичній науці під цифровізацією публічного управління розуміють системне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення прозорості, доступності, ефективності та підзвітності діяльності органів публічної влади [1; 2].

Адміністративна процедура в цифровому форматі характеризується тим, що її основні стадії – подання заяви, розгляд, ухвалення рішення, повідомлення заявника – відбуваються (повністю або частково) із використанням електронних засобів комунікації. Це передбачає електронну ідентифікацію та аутентифікацію учасників, електронний документообіг, автоматизовану обробку даних, а також можливість видачі адміністративного акта в електронній формі [3, с. 27–29].

Важливою ознакою цифрових адміністративних процедур можна визначити їх людиноцентричність. Така процедура має бути зрозумілою, передбачуваною, доступною для всіх груп населення, включно з особами з обмеженими можливостями, жителями віддалених територій тощо [4, с. 88–90]. Разом із цим, принципи цифровізації публічного управління, закріплені в ряді міжнародних документів і національних стратегій, передбачають також «digital by default» (пріоритетність цифрової форми), «once-only principle» (одноразове подання даних), інтероперабельність державних інформаційних систем, від-

критість даних та захист персональної інформації [5; 6].

Нормативно-правове підґрунтя цифровізації адміністративних процедур в Україні формується на основі Конституції України, Закону України «Про адміністративні послуги» № 5203-VI від 6 вересня 2012 року, Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851-IV від 22 травня 2003 року, Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 5 жовтня 2017 року, Закону України «Про захист персональних даних» № 2297-VI від 1 червня 2010 року та ряду інших актів [7; 8]. Окремі питання врегульовані підзаконними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, актами центральних органів виконавчої влади, а також стратегічними документами, зокрема Концепцією розвитку електронного урядування та Стратегією цифрової трансформації України.

Водночас, слід відмітити, що законодавче регулювання цифрових адміністративних процедур в Україні є фрагментарним. Немає єдиного кодифікованого акту, який би визначав правову природу, стадії та особливості здійснення адміністративних процедур в електронній формі. Це створює правову невизначеність, ускладнює уніфікацію підходів на всіх рівнях публічної адміністрації та перешкоджає реалізації принципу рівного доступу громадян до адміністративних послуг [9, с. 134–136].

Якщо звернутися до практики Європейського Союзу, то можна констатувати, що він має досить розвинені підходи до правового забезпечення цифровізації адміністративних процедур. Зокрема, Європейська хартія прав користувачів електронних державних послуг, Регламент (ЄС) № 910/2014 (eIDAS), Директива (ЄС) 2019/1024 про відкриті дані та повторне використання інформації публічного сектору визначають загальні принципи безпечної електронної ідентифікації, довірчих послуг, відкритості та повторного використання даних [10; 11]. Слід наголосити, що ці

документи формують основу для гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами у сфері цифрового врядування.

Таким чином, теоретико-правові основи цифровізації адміністративних процедур включають визначення її як специфічного правового явища в межах адміністративного процесу, що має власні ознаки й принципи та вимагає чіткої нормативної регламентації. Така регламентація має бути спрямована на забезпечення ефективності, доступності та дотримання прав людини у відносинах між громадянином і публічною адміністрацією.

Переходячи до більш глибокого дослідження нормативно-правового регулювання цифровізації адміністративних процедур в Україні, зазначимо, що Закон України «Про адміністративні послуги» закріплює можливість подання документів та отримання адміністративних послуг в електронній формі, але не деталізує процедуру на кожному її етапі та не містить єдиного процесуального стандарту для цифрової форми [12, с. 54–55].

Разом із цим, Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851-IV від 22 травня 2003 року встановлює правовий статус електронного документа, визначає його рівнозначність паперовому за наявності електронного підпису [13].

Що ж до Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 5 жовтня 2017 року, то відзначимо, що він регулює питання електронної ідентифікації, електронного підпису, печаток та часових міток, що є ключовими елементами цифрової адміністративної процедури [14].

Крім того, в Україні досить ефективно діють підзаконні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, що деталізують окремі аспекти надання адміністративних послуг в електронній формі. Наприклад, постанова Кабінету Міністрів України «Про Єдиний державний вебпортал електронних послуг та Єдиний державний портал адміністративних послуг» № 885 від 7 жовтня 2020 р. визначає функ-

ціонування порталу «Дія» як єдиної точки доступу до електронних послуг [15].

Окрім цього, стратегічні документи, такі як Концепція розвитку електронного урядування в Україні, Стратегія цифрової трансформації України, План дій з цифровізації послуг, встановлюють напрямки інтеграції цифрових технологій у публічне управління, включно з розвитком електронних реєстрів, систем міжвідомчого обміну даними, автоматизованих сервісів [16; 17]. Проте їхній характер здебільшого рамковий і декларативний, що не забезпечує достатньої юридичної визначеності для конкретних процедур.

Незважаючи на потужний розвиток в Україні електронних сервісів (зокрема порталу «Дія», системи взаємодії державних реєстрів), залишається проблема фрагментації правового регулювання. Норми законів і підзаконних актів не узгоджені між собою, немає уніфікованого адміністративно-процедурного кодексу або закону, що б системно визначав порядок здійснення адміністративної процедури в електронній формі [18, с. 101–103]. Це, у свою чергу, створює ризики різного трактування процедур на місцевому рівні, знижує передбачуваність і якість адміністративних послуг.

Крім того, у законодавстві відсутні спеціальні норми щодо захисту прав людини у цифровій адміністративній процедурі, зокрема права на доступність послуг для маломобільних груп населення, гарантій недискримінації в умовах цифрового розриву, механізмів оскарження електронних адміністративних рішень [19].

Водночас Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами, зокрема з урахуванням Угоди про асоціацію з ЄС та принципів електронного урядування, закріплених у низці європейських регламентів і директив. Це потребує системного перегляду чинного законодавства, спрямованого на забезпечення єдиних підходів до цифровізації адміністративних процедур, поси-

лення правової визначеності та захисту прав людини [10; 11; 20].

Таким чином, нинішнє нормативно-правове регулювання цифровізації адміністративних процедур в Україні можна визнати багаторівневим і комплексним, але, разом із цим, воно характеризується фрагментарністю та недостатньою узгодженістю. Це зумовлює потребу в розробці та прийнятті єдиного системного акту, який би врегулював електронну форму адміністративної процедури, її стадії, права й обов'язки учасників, порядок оскарження та захисту прав заявників.

Звертаючись до дослідження правової природи електронної адміністративної процедури, слід акцентувати увагу на тому, що адміністративна процедура в електронній формі є особливим різновидом адміністративного процесу, який характеризується застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій на всіх або окремих його стадіях. При цьому вона зберігає правову природу класичної адміністративної процедури як врегульованої законом послідовності дій органу публічної адміністрації щодо розгляду індивідуальної справи й ухвалення адміністративного акта [21, с. 45–46].

Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2022 № 2073-IX у 2022 році (чинного з 15 грудня 2023 р.) стало важливим кроком у створенні єдиної загальної процесуальної основи для адміністративних процедур в Україні. Цей Закон уперше кодифікував базові принципи, загальні стадії адміністративної процедури, права та обов'язки її учасників, а також передбачив можливість здійснення процедури в електронній формі [13].

Водночас зазначений Закон має рамковий характер і не містить спеціальної деталізації порядку реалізації адміністративної процедури саме в електронному форматі. Зокрема, відсутні норми щодо єдиних технічних стандартів подання електронних заяв, міжвідомчого електронного документообігу, автоматизованого ухвалення

рішень, форм електронних адміністративних актів і способів їхнього оскарження [22; 23]. Це створює ризики різного трактування електронних процедур на практиці та фрагментації цифрових сервісів на місцевому рівні.

Варто наголосити, що ключовою рисою електронної адміністративної процедури є формалізація процедурних стадій через цифрові інструменти, а саме: електронне подання документів, автоматизований розгляд заяви, електронна комунікація між органом влади й заявником, видача електронного адміністративного акта. Це вимагає визначення юридичної сили електронних документів і актів, правил електронної ідентифікації та аутентифікації [24].

У світовій і європейській практиці визнано принцип технологічної нейтральності права, який передбачає однакову юридичну силу адміністративних актів незалежно від їхньої форми – паперової чи електронної – за умови дотримання встановлених вимог до змісту, підпису та автентичності [25; 26]. В Україні діє загальний режим рівнозначності електронного документа паперовому (Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851-IV від 22 травня 2003 року) [14], однак, слід констатувати, що в нашій державі все ще бракує спеціальних норм, які деталізують порядок складання, підписання та зберігання електронних адміністративних актів.

Особливої уваги потребує електронна ідентифікація учасників адміністративної процедури. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 5 жовтня 2017 року встановлює правову основу для електронного підпису, печаток, засобів аутентифікації [15]. Проте на практиці спостерігається нерівномірність використання кваліфікованого електронного підпису серед громадян і бізнесу через фінансові, технічні та освітні бар'єри, що створює ризики обмеження доступу до адміністративних послуг [27, с. 112–113].

Слід акцентувати увагу на тому факті, що правова природа електронної адміністративної процедури також передбачає потребу чіткого регулювання її стадій. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2022 № 2073-IX визначає загальні етапи (ініціювання, розгляд, прийняття рішення, повідомлення тощо), але не встановлює технічних стандартів їх реалізації в електронній формі [13]. Це залишає органам влади значний простір для розробки власних регламентів і технічних рішень, що посилює фрагментацію і ускладнює інтеграцію між системами [28].

Важливою складовою досліджуваної процедури можна визначити також електронний адміністративний договір як форму врегулювання відносин між заявником і органом публічної влади у сфері надання послуг. В Україні наразі відсутнє спеціальне правове врегулювання для таких договорів в електронній формі, що створює правову невизначеність у питаннях їх укладання, виконання та доказової сили [29].

Крім того, необхідно враховувати особливості юридичної відповідальності та оскарження рішень, ухвалених в електронній формі. Адміністративне судочинство в Україні все ще не має дієвих процедур або правил доказування для електронних адміністративних актів, хоча судова практика поступово визнає їх юридичну силу на загальних підставах [30].

Отже, навіть із урахуванням чинного Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2022 № 2073-IX правова природа адміністративної процедури в електронній формі потребує подальшого деталізованого регулювання. Це має включати технічні стандарти електронної взаємодії, порядок електронної ідентифікації, формат адміністративних актів, механізми оскарження й захисту прав заявників.

Переходячи до аналізу правових викликів цифровізації адміністративних процедур в Україні, зазначимо, що процес цифровізації адміністративних процедур в Україні відбува-

ється у складному контексті правових, організаційних, соціально-економічних та технічних викликів. Незважаючи на загальний прогрес у розвитку електронного урядування та створення інструментів на кшталт порталу «Дія», залишається низка проблем, що перешкоджають формуванню єдиної, прозорої та ефективної системи електронних адміністративних процедур [31; 32].

Одним з ключових правових викликів є фрагментарність і недостатня узгодженість законодавства. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2022 № 2073-IX встановлює базову рамку для здійснення адміністративної процедури, але не визначає спеціалізованих технічних і процедурних стандартів для її електронної форми [13]. Закони про електронні документи, електронні довірчі послуги, захист персональних даних діють паралельно, часто без належної координації, що створює прогалини у врегулюванні окремих аспектів електронної взаємодії [14; 15; 33].

Іншим важливим викликом є проблема правової визначеності цифрових процедур. У багатьох випадках органи влади самостійно визначають формат і зміст електронних послуг через власні регламенти та програмні рішення, що призводить до відмінностей між різними територіальними громадами й центральними органами [34]. Відсутність єдиного стандарту електронного документообігу та міжвідомчого обміну даними ускладнює інтеграцію державних інформаційних систем і створює ризики дублювання інформації [35].

Велике значення має також захист персональних даних та інформаційна безпека. Використання цифрових каналів взаємодії з громадянами вимагає збирання, зберігання та обробки великих обсягів персональних даних. Незважаючи на дію Закону України «Про захист персональних даних» № 2297-VI від 1 червня 2010 року, на практиці існують проблеми із забезпеченням прозорості процесів обробки даних, із дотриманням принципу мінімізації даних та правом на доступ до інформації про себе [36, с. 78–79]. Крім того,

кіберзагрози, хакерські атаки й витоки даних становлять серйозну проблему для довіри громадян до електронних сервісів [37].

Ще одним важливим аспектом є нерівність доступу до електронних адміністративних процедур, обумовлена цифровим розривом. Різниця в рівні цифрових компетенцій громадян, наявність або відсутність доступу до швидкісного інтернету, фінансові обмеження (вартість електронних підписів, гаджетів) призводять до дискримінаційних ризиків для окремих категорій населення [38]. Це особливо актуально для сільських територій, людей похилого віку та малозабезпечених верств населення [39].

Кадровий аспект також є суттєвим викликом: обмежена цифрова спроможність органів публічної адміністрації на місцевому рівні, дефіцит спеціалістів з цифровізації, відсутність належних навчальних програм для держслужбовців ускладнюють упровадження єдиних рішень [40]. Без інвестицій у людський капітал реформа цифровізації ризикує залишитися формальною декларацією.

Нарешті, окремою проблемою залишається механізм оскарження рішень, прийнятих в електронній формі. Хоча Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX від 17.11.2022 передбачає загальне право на адміністративне та судове оскарження, спеціальні процесуальні правила щодо електронних доказів, верифікації електронних рішень і стандартів зберігання даних залишаються неурегульованими [13; 41].

Таким чином, основними правовими викликами цифровізації адміністративних процедур в Україні є фрагментарність законодавчого регулювання, недостатня правова визначеність процедур у цифровій формі, проблеми захисту персональних даних та інформаційної безпеки, нерівність доступу через цифровий розрив, кадрові та організаційні обмеження у державному секторі, а також недосконалість механізмів оскарження рішень. Подолання цих проблем потребує комплексного перегляду нормативно-пра-

вової бази та узгодженої державної політики в сфері цифрової трансформації публічної адміністрації.

Водночас, вирішення проблем цифровізації адміністративних процедур в Україні потребує системного та комплексного підходу до удосконалення нормативно-правового регулювання. З огляду на чинний Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX від 17.11.2022, який встановлює загальну процесуальну рамку, необхідним є його подальший розвиток через підзаконні акти та спеціалізовані законодавчі зміни, що деталізують цифровий формат процедур [13; 42].

Насамперед перспективним напрямом є гармонізація національного законодавства з правом Європейського Союзу. Це передбачає імплементацію принципів електронного урядування, визначених у Європейській хартії прав користувачів електронних державних послуг, Регламенті (ЄС) № 910/2014 (eIDAS) та Директиві (ЄС) 2019/1024 про відкриті дані [10; 11; 43]. Така гармонізація дозволить забезпечити сумісність українських електронних сервісів із європейськими платформами, створить умови для взаємного визнання електронної ідентифікації та довірчих послуг.

Важливим завданням видається і розробка єдиних технічних стандартів для цифрових адміністративних процедур. Це включає визначення форматів електронних заяв і документів, вимог до міжвідомчого обміну даними, стандартів інтероперабельності інформаційних систем органів влади [44]. Такі стандарти повинні забезпечувати однакові правила для всіх суб'єктів публічної адміністрації, що зменшить фрагментацію та підвищить передбачуваність процесів.

Окремої уваги потребує удосконалення механізмів електронної ідентифікації та аутентифікації. Доступ до цифрових адміністративних послуг має бути безпечним, але водночас доступним для широких верств населення. Це вимагає розвитку національної системи електронної ідентифікації з багаторівневими рішеннями – від BankID

до MobileID та кваліфікованого електронного підпису [45]. Держава повинна стимулювати здешевлення та поширення таких інструментів серед громадян і бізнесу.

Ще одним ключовим напрямом слід визнати забезпечення захисту персональних даних і інформаційної безпеки. Необхідно посилити контроль за дотриманням законодавства про захист даних, розробити прозорі механізми згоди на обробку персональної інформації, впровадити мінімізацію збору даних та «privacy by design» у розробці державних IT-систем [36; 46].

Для зменшення цифрового розриву потрібно реалізувати програми підтримки цифрових компетенцій громадян, забезпечення доступу до інтернету в сільських та віддалених громадах, спрощення користування державними сервісами для людей похилого віку та маломобільних груп [38; 47]. Важливе значення має впровадження стандартів доступності електронних послуг (наприклад WCAG – Web Content Accessibility Guidelines) [48].

Варто було б також розробити спеціальні процесуальні правила для оскарження електронних адміністративних рішень. Це передбачає врегулювання порядку подання електронних скарг, використання електронних доказів у судовому процесі, стандарти зберігання електронних адміністративних актів і журналів дій [41; 49].

Нарешті, перспективним є створення єдиного кодифікованого акту або системи спеціальних підзаконних актів, які б уніфіковано регулювали цифрову форму адміністративних процедур, права й обов'язки сторін, технічні стандарти та механізми оскарження. Такий крок забезпечить правову визначеність, прозорість і ефективність взаємодії громадян із публічною адміністрацією в цифровому середовищі [50].

Таким чином, удосконалення правового регулювання цифровізації адміністративних процедур в Україні має базуватися на поєднанні національних потреб і європейських стандартів, забезпеченні людиноцентрично-

сті, доступності та високого рівня захисту прав людини.

Висновки. Цифровізація адміністративних процедур є важливим напрямом реформи публічного адміністрування в Україні. Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» заклало загальну процесуальну основу, але не вирішило проблему детального врегулювання саме електронної форми процедур. Національне законодавство залишається фрагментарним: бракує єдиних технічних стандартів, чітких правил електро-

нної ідентифікації, механізмів оскарження електронних рішень, достатнього захисту персональних даних та врахування потреб вразливих груп населення. Для усунення цих викликів необхідно гармонізувати норми з європейськими підходами, розробити єдині технічні стандарти та забезпечити людиноцентричність електронних послуг. Прийняття спеціального кодифікованого або комплексного підзаконного акта дозволить створити ефективну й доступну систему електронних адміністративних процедур.

Анотація

Стаття присвячена комплексному дослідженню правових аспектів цифровізації адміністративних процедур в Україні як важливого елементу модернізації публічного управління у контексті формування інформаційного суспільства. Обґрунтовано значення електронних адміністративних процедур для підвищення прозорості, доступності, ефективності та підзвітності діяльності органів публічної адміністрації. Визначено сутність цифровізації адміністративних процедур, окреслено їх основні ознаки, принципи та особливості реалізації відповідно до європейських і міжнародних стандартів, таких як «digital by default», «once-only principle», інтероперабельність державних інформаційних систем та захист персональних даних.

У статті проведено аналіз чинного нормативно-правового регулювання цифровізації адміністративних процедур в Україні, зокрема Закону України «Про адміністративну процедуру», що створює загальну процесуальну рамку для таких процедур, а також інших законів і підзаконних актів, що регулюють використання електронних документів, довірчих послуг, електронної ідентифікації та захисту персональних даних. Виокремлено ключові проблеми правової визначеності електронної адміністративної процедури, відсутності єдиних технічних стандартів, фрагментарності нормативного регулювання, загроз інформаційній безпеці та конфіденційності персональних даних, наявності цифрового розриву серед населення, а також обмеженої цифрової спроможності органів публічної влади.

Обґрунтовано необхідність удосконалення правового регулювання цифровізації адміністративних процедур шляхом гармонізації законодавства України з правом ЄС, розробки єдиних технічних стандартів, посилення захисту персональних даних, розвитку електронної ідентифікації, запровадження спеціальних процедур оскарження електронних адміністративних рішень, а також підвищення рівня цифрової компетентності державних службовців. Запропоновано розглянути можливість прийняття єдиного кодифікованого або комплексного спеціалізованого акту, що врегулює порядок здійснення адміністративних процедур в електронній формі. Значення дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованих пропозицій для розвитку національного законодавства та державної політики у сфері цифрової трансформації публічного управління.

Ключові слова: цифровізація, адміністративна процедура, електронні адміністративні послуги, публічне управління, правове регулювання, електронна ідентифікація, персональні дані, інформаційна безпека, технічні стандарти, доступність послуг.

Golovko K.M. Digitalization of administrative procedures in Ukraine: legal challenges and prospects

Summary

The article offers a comprehensive study of the legal aspects of the digitalization of administrative procedures in Ukraine as an important element of modernizing public administration in the context of building an information society. It substantiates the significance of electronic administrative procedures for increasing the transparency, accessibility, efficiency, and accountability of public administration bodies. The essence of the digitalization of administrative procedures is defined, outlining their main features, principles, and implementation specifics in line with European and international standards such as “digital by default,” the “once-only principle,” interoperability of state information systems, and personal data protection.

The paper analyzes the current legal regulation of the digitalization of administrative procedures in Ukraine, particularly the Law of Ukraine “On Administrative Procedure,” which establishes a general procedural framework for such procedures, as well as other laws and by-laws governing the use of electronic documents, trust services, electronic identification, and personal data protection. It highlights key problems of legal certainty in electronic administrative procedures, the absence of unified technical standards, fragmented regulation, threats to information security and the confidentiality of personal data, the presence of a digital divide among the population, and the limited digital capacity of public authorities.

The need to improve the legal regulation of the digitalization of administrative procedures is substantiated by proposing the harmonization of Ukrainian legislation with EU law, the development of unified technical standards, strengthening personal data protection, advancing electronic identification, introducing special procedures for appealing electronic administrative decisions, and increasing the digital competence of civil servants. The article proposes considering the adoption of a unified codified or comprehensive specialized act regulating the procedure for conducting administrative procedures in electronic form. The value of the study lies in formulating scientifically grounded proposals for the development of national legislation and state policy in the field of digital transformation of public administration.

Key words: digitalization, administrative procedure, electronic administrative services, public administration, legal regulation, electronic identification, personal data, information security, technical standards, service accessibility.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Електронне урядування в системі публічного управління : монографія. Харків : ХНУВС, 2020. 256 с.
2. Біленчук Н. П. Адміністративно-правові основи електронного врядування в Україні. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 192 с.
3. Волошина Ю. В. Електронні адміністративні послуги як інструмент модернізації публічного управління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 27–32.
4. Кольцов Ю. В. Адміністративні послуги: теорія і практика правового регулювання : монографія. Харків : Право, 2019. 320 с.
5. European Commission. eGovernment Action Plan 2016–2020. Brussels, 2016. 20 p.
6. OECD. Digital Government Review of Sweden. Paris : OECD Publishing, 2019. 148 p.
7. Закон України «Про адміністративні послуги» від 6.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409.

8. Закон України «Про захист персональних даних» від 1.06.2010 № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.
9. Костюк О. П. Проблеми правового регулювання електронних адміністративних послуг в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 1. С. 134–140.
10. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS Regulation). *Official Journal of the EU*. 2014. L 257. P. 73–114.
11. Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information. *Official Journal of the EU*. 2019. L 172. P. 56–83.
12. Рабінович Т. Є. Адміністративні процедури в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2021. Вип. 73. С. 54–61.
13. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2022 № 2073-IX. *Голос України*. 2022. № 234.
14. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
15. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» від 5.10.2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 31.
16. Кабінет Міністрів України. Концепція розвитку електронного урядування в Україні на 2022–2025 роки. Київ, 2021.
17. Стратегія цифрової трансформації України до 2030 року. Затверджено КМУ від 17.03.2021 № 227-р.
18. Серьогін С. І. Адміністративна процедура як елемент адміністративного процесу. *Держава і право*. 2020. Вип. 89. С. 101–107.
19. Петрова І. О. Захист прав людини у сфері надання електронних адміністративних послуг. *Юридичний часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2021. № 2. С. 88–93.
20. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 27.06.2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75.
21. Бевзенко В. М. Теорія адміністративної процедури : монографія. Харків : Право, 2020. 312 с.
22. Jans J. H. *European Administrative Law*. 3rd ed. Groningen : Europa Law Publishing, 2011. 340 p.
23. Hood C., Bannister J. *The Government Machine: A Revolutionary History of the Computer in Government*. Oxford : Oxford University Press, 2005. 280 p.
24. Franch F. Digital by Default and Public Law. *European Public Law*. 2018. Vol. 24. № 1. P. 21–42.
25. Лук'яненко Д. С. Електронна ідентифікація у публічному управлінні: правові аспекти. *Юридична Україна*. 2022. № 1. С. 110–115.
26. Ківалов С. В. Адміністративна процедура в Україні: проблеми уніфікації. *Право України*. 2021. № 12. С. 34–41.
27. Волошина Ю. В. Адміністративний договір в електронній формі: проблеми правового статусу. *Форум права*. 2021. № 3. С. 112–117.
28. Судова практика КАС ВС щодо електронних доказів у адміністративному судочинстві. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>. (дата звернення 15.05.2025 р.).
29. Біленчук Н. П. Електронний адміністративний договір: теоретичні та прикладні аспекти. *Юридична наука*. 2022. № 2. С. 45–51.
30. Волошина Ю. В. Використання електронних доказів у адміністративному судочинстві. *Юридичний вісник*. 2022. № 4. С. 89–93.

31. Кабінет Міністрів України. Постанова від 7.10.2020 № 885 «Про Єдиний державний веб-портал електронних послуг». *Офіційний вісник України*. 2020. № 84.
32. Міністерство цифрової трансформації України. Звіт про розвиток порталу «Дія». Київ, 2022.
33. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про адміністративну процедуру». Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua>. (дата звернення 15.05.2025 р.)
34. Правила надання адміністративних послуг через ЦНАП. Затверджено наказом Мінцифри від 2021 р. № 20.
35. Національна програма інтероперабельності державних інформаційних систем України на 2022–2025 рр. Затверджено КМУ від 19.05.2022 № 514-р.
36. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (ETS No. 108+). Рада Європи. 2018.
37. CERT-UA. Звіт про кіберзагрози в Україні 2023. Київ: Держспецзв'язку, 2023.
38. Державна служба статистики України. Використання інформаційно-комунікаційних технологій домогосподарствами України у 2022 році. Київ, 2023.
39. ООН. Звіт про розвиток людського потенціалу в Україні. Програма розвитку ООН, 2021.
40. Програма підготовки державних службовців у сфері цифровізації. Національне агентство України з питань державної служби. Київ, 2022.
41. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36. Ст. 446.
42. Гришук О. В. Правові аспекти цифрової трансформації публічного управління. *Адміністративне право і процес*. 2022. № 2. С. 12–17.
43. European Charter of Rights of Users of eGovernment Services. Council of Europe, 2009.
44. OECD. Recommendation on Digital Government Strategies. Paris : OECD Publishing, 2014.
45. Мінцифра. Концепція розвитку системи електронної ідентифікації в Україні. Київ, 2021.
46. Guidelines on Data Protection Impact Assessment. European Data Protection Board, 2017.
47. ITU. Digital Inclusion Policy Handbook. Geneva : ITU, 2020.
48. W3C. Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1. World Wide Web Consortium, 2018.
49. ЄСПЛ. Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a fair trial (civil limb). Council of Europe, 2022.
50. Рекомендації Ради Європи CM/Rec(2017)2 on the legal regulation of administrative procedures. Council of Europe, 2017.

Дата надходження статті: 14.07.2025

Дата прийняття статті: 22.07.2025

Опубліковано: 29.09.2025